

Kohtudes loodusega

Praktilise loodushariduse võimalused riigimetsas

Mets on Eesti üks olulisimaid varasid. Eestis on metsaga kaetud ligi pool maismaast ehk 2,25 miljonit hektarit. Sellest kuulub riigile 40%. Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) on selle vara hoidja ja majandaja.

RMK on riigitulundusasutus, kelle ülesandeks on riigimetsa säästlik, tulemuslik ja mitmekülgne majandamine. Riigimetsas kehtib igaüheõigus, mis muudab riigimetsa kõigile avatuks, samas on RMK-l metsaseadusest tulenev kohustus tagada riigimetsa kaitse ja jätkusuutlikkus. Nende vastuoluliste ülesannete täitmiseks on oluline kujundada metsakasutajate käitumistavasid ja tõsta nende keskkonnateadlikkust. Üheks võimaluseks siin on loodusharidustöö.

Loodusharidus, keskkonnaharidus, säästva arengu haridus – need mõisted on leidnud kajastamist mitmetes riiklikes dokumentides (säästva arengu seadus, riiklik keskkonnastrateegia ja keskkonnategevuskava, riiklik õppekava, Läänemere piirkonna Agenda 21 haridusprogramm jt), mis määratlevad Eesti riigi säästva arengu tee. Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava määratleb eesmärgina kujundada isiksust, kes hoiab loodust, elab ja tegutseb keskkonda ja loodusressursse säästes. Keskkonnaharidus ei ole jäetud ainult loodusainete hooleks, vaid sisaldub ka õppeaineid läbivas teemas “Keskkond ja säästev areng” ning on suunatud looduspädevuste kõrval ka sotsiaalsete, kommunikatiivsete ja teiste valdkonnapädevuste arendamisele. Läänemere piirkonna Agenda 21 haridusprogrammis on tähtsustatud dünaamilist ja integreeritud õpetust, seost reaalse eluga.

RMK puhkealad, loodusmajad, Sagadi metsamuuseum ja looduskool toetavad oma tegevusega nii RMK ülesannete täitmist kui ka säästva arengu haridust ning on sobivaks õpikeskkonnaks erinevatele sihtrühmadele. Käesolev materjal tutvustab RMK Aegviidu, Kauksi, Kiidjärve, Mustjala ja Pähni loodusmajade ja Sagadi looduskooli poolt pakutavaid võimalusi.

RMK loodusmajade ja Sagadi looduskooli taotluseks on looduse ning metsa mitmekülgseid väärtusi ja säästva metsanduse põhimõtteid tutvustades edendada arusaama, et inimene on osa loodusest ja et loodus on kultuuri ja majanduse alus. Meie eesmärgiks on kujundada väärtushinnanguid, mis toetavad säästlikku looduskasutust, keskkonnasõbralikku eluviisi ning muudavad elu vaimset ja elamuslikult rikkamaks. Olulisel kohal on praktiline looduse tundmine, loominguilise inspiratsiooni ammutamine loodusest ja oskused looduses liikumiseks. Eesmärkide saavutamiseks korraldatakse loodusharidusprogramme, metsa- ja loodusteemalisi konkursse, üritusi ning näitusi. Loodusmajadest on võimalik tellida asjatundlikke loodusretkede juhendajaid kõigile huvilistele.

RMK loodusmajad ja Sagadi looduskool pakuvad koolidele võimalusi õppekava läbiva teema **“Keskkond ja säästev areng”** ning loodusainete erinevate teemade käsitlemiseks.

RMK loodusmajade ja Sagadi looduskooli programme iseloomustab:

- õppimine tegutsedes ja uurides,
- kogemine kõigi meeltega,
- integreeritus erinevate õppeainetega,
- heatahtlik, turvaline keskkond.

Rühmadele, kes soovivad iseseisvalt tegutseda, pakuvad RMK loodusmajad koostöös 10 RMK puhkealaga:

- “seljakotiprogramme” – juhendmaterjale ja vahendeid programmide iseseisvaks läbiviimiseks,
- õppeklassi, -vahendite ja -materjalide kasutamise võimalust,
- lõkke- ja telkimisplatside, loodusradade, vaatetornide, metsaonni ja -majade kasutamise võimalust.

Loodusmajade ja -kooli tegevuse ning puhkealade toimetuste kaudu püüame tuua looduse puudutust – sinasõprust loodusega – oma küllastajate ellu, et hoida imepärast maailma ka tulevastele põlvetele.

RMK

Aegviidu loodusmaja

Loodus on lähedal.

Rein Kuresoo

Ürgsed sood, silmapiirini ulatuvad metsad, inimtühjad loodusmaastikud – see on Kõrvemaa. RMK Aegviidu loodusmaja keset Kõrvemaad toovad nii rongid kui ka vana, hiljuti taasavastatud Piibe maantee.

Väikeses koduses loodusmajas Aegviidus saad:

- teada, kuhu ja kuidas Kõrvemaal ning kaugemalgi matkata,
- õpilaste loodusprogrammides otsida ja uurida, enda jaoks uut avastada, matkapäevadel looduselamusi koguda,
- metsast, selle majandamisest ja mitmekülgetest väärtustest rohkem teada,
- loodusetundjate abil seeni ja samblikke, linde ja loomi ning kogu looduse lõpmatut mitmekesisust tundma õppida.

PROGRAMMID ÕPILASTELE:

- **Kes elab metsa sees...** – Milliseid loomi, taimi, putukaid, seeni, samblikke jne võib kohata Kõrvemaa metsades? On nad head või pahad? 1. – 4. kl
- **Mets püüab päikest** – Mets on taastuva energia allikas ja samas keerukas elukooslus. Kuidas kaitsta kasutades ja kasutada kaitstes? 5. – 9. kl
- **Jälgede salakiri** – Mets elab ka talvel. Kes jättis jäljed?
- **Omal jõul läbi Kõrvemaa** – “Seljakotiprogramm” - selle termini seletus. Matkates kogud nii teadmisi kui oskusi.

jt.

TEABEPÄEVAD ÕPETAJATELE JA HUVILISTELE:

- Looduse õpperajad, nende rajamine ja kasutamine
- Vääriselupaigad ja bioloogiline mitmekesisus
- Mets on Eesti rikkus

TEENUSED

- Lihtne ööbimisvõimalus loodusmajas
- Loodusretked Kõrvemaal

Aegviidu loodusmajas asub RMK teabepunkt.

Address: Jaama 7, Aegviidu, 74501 Harjumaa

Telefon: 050 99 397

E-post: Tiina.Neljandik@rmk.ee

RMK Kauksi loodusmaja

Naerata metsale
ja mets naeratab vastu.
Kulata rannal -
ja liiv laulab naasmises
ürgsel eneseleidmise teel.

Triinu Saetalu

Kauksi loodusmaja tutvustab teile kohaliku looduse eripära, eelkõige Peipsi järvega seonduvat. Vaatame, milliseid muutusi on järv ja teda ümbritsev loodus läbi teinud alates jääajast kuni tänapäevani. Heidame pilgu ka veelusesse maailma. Tutvume meie kanti iseloomustava pruuni kulla ehk põlevkivi kaevandamise tagajärgede ja nende likvideerimise võimalustega.

Vaatame end ümbritsevat loodust, kuulatame ja otsime tajutule loogilisi ja põhjendatud vastuseid. Loomse seoseid inimese, looduse ja majanduse vahel, tehes seda läbi juba kogetu, säästliku looduskasutuse kaudu.

PROGRAMMID ÕPILASTELE JA LOODUSHUVILISTELE:

- **Peipsi järve jälgedes** – Tutvustada eelkõige just ümbruskonna koolidele kodukandiloodust ja õpetada neile keskkonna avastamise oskusi, arendades seeläbi huvi looduse vastu.
- **Jääajast ja legendidest Kotka matkarajal** – Miks on metsad, sood ja pinnavormid just sellised nagu nad on, ning mis toimus sellel kohal tuhandeid aastaid tagasi?
- **Külas Kurtna järvistul** – Miks ja kuidas on järved tekkinud, mis on neis väärtuslikku?
- **Seliso matkarada – laugastiku riik** – Mis on erinevates sootüüpides sellist, mis veesilmade lummuses on jäänud märkamata?
- **Pruuni kulla – põlevkivi – kaevandamise head ja vead** – Tutvustada põlevkivi tekkelugu, kaevandamist ja kaevandamisjärgset maastiku rekultiveerimist.

jt.

TEENUSED:

- Säästva looduskasutuse teabepunkt koostöös ümbruskonna valdadega
- Venekeelsed programmid

Kauksi loodusmajas asub RMK teabepunkt.

Aadress: Kauksi küla, Iisaku vald, Alajõe sidejaoskond, 41001 Ida-Virumaa

Telefonid: (033) 93 833, 051 59 317

E-post: heinar.juuse@rmk.ee

RMK

Kiidjärve loodusmaja

Elavad ja erksad looduselamused
on need terakesed,
mis kogunedes koonduvad
tarviliseks tarkuseks
loodusajades!

Ain Erik

Kiidjärve loodusmajas püütakse juhatada nii noori kui ka vanemaid külastajaid siinse kauni maastiku loodusharulduste juurde nii, et mets ja loodus ise avaksid oma saladused huvitundvale tähelepanelikule vaatlejale.

Loodusmajale on selleks looduse poolt antud säästlikuks kasutamiseks Põlva-
maa ülikaunis maastik kuulsate taevaskodade, Akste Sipelgariigi, Valgesoo raba
ja teiste looduse ja pärandkultuuri aaretega.

Loodusõpe ise toimub näitlike vahendite abil loodusmajas, spetsiaalsetel õppe-
radadel looduses, märgitud matkaradadel, ühisüritustel, jagatava info kaudu pa-
beril ja tahvlitel, koostöös ühisvaimsete huvigruppidega ning tähelepanuvaimu
teritava konkursi abil.

PROGRAMMID ÕPILASTELE JA HUVILISTELE:

- **RMK eesmärgid ja ülesanded** – Mets ja selle majandamine ning kaitse
Kiidjärve metskonna näitel.
- **Puud kui suurimad elusorganismid maakeral** – Ahja jõe oru ürgmets,
puude mõõtmed, kasvukoht ja selle tüübid.
- **Metsakuklased – meie sõbrad või vaenlased?** – Vaatekoloonia, bioloogia,
ühiskondlik elulaad, kasu või kahju metsale ja inimestele.
- **Kuidas tekkis Valgesoo raba?** – Soo areng rabaks, asend maastikus,
rabataimestik, maastikukaitseala vaatetornist vaadatuna ja laudteel astudes.
- **Taevaskojad kui Eestimaa looduse kuldpärlid** – Geoloogiline ajaarvamine,
liivakivide tekkimine, mandrite triivimine, ürgoru tekkimine, jääajad,
legendid, maastikukaitseala ja selle huviobjektid.

jt.

TEENUSED:

- Nõustamine loodushariduse ja -hoiu alal
- Loodushariduslikud loengud koolides ja valdades

Kiidjärve loodusmajas asub RMK teabepunkt.

**Address: Kiidjärve küla, Vastse-Kuuste vald, Taevaskoja sidejaoskond,
63202 Põlva maakond**

Telefonid: (079) 92 122, 051 39 649

E-post: ain.erik@rmk.ee

RMK

Mustjala loodusmaja

Kõik inimesed
on sündinud sinise mere ääres.

Jaan Kross

Mustjala loodusmaja on rõõm merest tõusnud kauni, kuid karmi maa, looduse, inimeste ja ajalooa tutvumisest.

Läänemere rannik, jäänukjärved, omanäolised metsad haruldaste taimeliikide rohkusega – kõiki neid kohaliku looduse imesid esitlevad Mustjala loodusmaja programmid ja õpperajad.

Mustjala loodusmaja paikneb Loode-Saaremaal Mustjala külas. Maja on avatud kõigile loodushuvilistele, võimaldades tutvumist loodusteemaliste väljapanekute ja looduslase kirjandusega.

PROGRAMMID ÕPILASTELE JA HUVILISTELE:

- **Mets meie meelte läbi** – Vaatame, kuulame, nuusutame, tunnetame, maitseme metsa. Programm sobib lasteaia- ja algkoolilastele ja seda saab läbi viia aasta läbi.
- **Millest algab mets** – Puu elukäik, seemnest raieküpse metsani. Käik taimeaeda ja raielangile. Soovi korral dendraariumi külastus. Sobib 1. – 6. klassi õpilastele.
- **Ranniku kujunemise lugu** – Saaremaa kujunemine ja ajalugu, looduse muutused. Sobib täiskasvanutele ja õpilastele.
- **Karstiaia – kaduvad veed** – Karstiaia teke, saare omapära selles. Sobib kõigile huvilistele. Programmi on sobivaim läbi viia kevadel suurvee ajal.

jt.

TEENUSED:

- Loodushariduslik ekspositsioon ja raamatukogu
- Loodusretked Saaremaal

Mustjala loodusmajas asub RMK teabepunkt.

Address: Mustjala alev, 93601 Saare maakond

Telefon: (045) 79 737, 050 32 762

E-post: anu.metsniit@rmk.ee

RMK Pähni loodusmaja

Mets on vanem ja targem kui meie.

Vello Denks

Mets avab oma tarkused ja rikkused neile, kes tulevad ta juurde heade mõtete ja tõsise huviga.

Pähnis saate loodusõppemajas, metsamuuseumis, puhkerajatistes ja õppe-
radadel veeta kasulikku tunde kas juhendaja saatel, omapäi või jagades aega
mõlemal viisil. Pakume mitmeid ettevalmistatud õppe- ja huviprogramme, aga
ka ulalust iseseisvate loodusõppuste korraldamiseks. Kutsume igas eas inime-
si kohtuma metsaga sõpruses, süüvima looduse enda õpetustesse, olema loo-
dusega omavahel.

PROGRAMMID:

- **Metsaõpperetk Pähni metsaõpperajal** – Õpetuslik, tunnetuslik ja meele-
olukas kokkusaamine ühe iidse külakoha metsa, metsanduse ja metsan-
dusajaloo.
- **Loodusõpperetk Pähni loodusõpperajal** – Inimeste loodusetundmise ja
keskkonnateadlikkuse arendamine.
- **Aukartus elu ees ja säästlik looduskasutus** – Mis üldse on loodus, kuidas
inimene teda kahjustab, kuidas kahjustusi vältida, kuidas looduses käituda?
Kõigile huviliste gruppidele, eelkõige põhikooli õpilastele, 1. – 6. kl.
- **Mets kui ökosüsteem ja mõistlik metsamajandamine** – Õpetada ökosüsteem-
i olemust, siseseoseid ja välismõjusid, metsa ökosüsteemi sõltuvust metsa-
majandamisest, kahjustuste vähendamise võimalusi, 6. – 9. kl.
- **Meie metsapuud ja -põõsad (praktikum)** – Õpetada lapsi tundma meie tava-
lisemaid metsapuud ja -põõsaid, teadma nende levikut ja kasvutingimusi,
1. – 6. kl.
- **Vaatlus ja katse loodusõpetuses (praktikum)** – Õpetada õpilasi käsitama
vaatlust kui loodusõpetuse alust ja katset kui küsimust loodusele, millele
loodus ise vastuse peab andma, 6. – 9. kl.

jt.

TEENUSED:

- Metsamuuseum ja raamatukogu
- Ekskursioonid Võrumaal

Address: Pähni küla, Krabi post, 66102 Võrumaa

Telefonid: (078) 77 177; 051 84 294

E-post: vellodenks@hotmail.ee

RMK Sagadi looduskool

Laps, kes võtab sõbraks looduse,
muutub hingelt paremaks.

Artur Toom

Kutsume sõlmima sinasõprust loodusega! Sinasõprus loodusega – see on looduse tundmine, hoidmine ja hoolimine, arusaamine, et inimene on osa looduse suurest tervikust, et loodus on kultuuri ja majanduse alus.

Meie 5...6-tunnised programmid on koolitundides õpitava elamuslik ja kogemuslik kinnistamine Lahemaa kultuuripärandi ja looduse avastamise kaudu. Õpetajate täiendkoolitus sisaldab kogemuslikku õpet, kuidas edendada keskonnateadlikkust kogu kooli tegevuse kaudu, kasutades selleks ka riigimetsas loodud võimalusi.

PROGRAMMID ÕPILASTELE:

- **Mets meie meelte läbi**** – Muljeterohke päev Sagadi mail. Tunnetuslik programm algab kõigi meelte avamisega metsamuuseumis, rühmatööna uuritakse metsa elustikku.
Matkarajal pööratakse tähelepanu looduse tunnetamisele kõigi meelte abil.
Algklasside õpilastele, kõigile huvilistele
Aastaringselt
- **Mets kui kooslus** – Koolitundides õpitu kinnistamine looduses. Metsa kui ökosüsteemi käsitlemine metsamuuseumis. Tutvumine erinevate metsatüüpidega Oandu loodusmetsa rajal.
6. – 9. klassi õpilased
Mai – oktoober
- **Puudest algab mets*** – Puud eesti rahva keeles ja meeles. “Puu passi” koostamine. Eestimaa puude sugulased Sagadi pargis ja arboretumis. Puu ei ole ainult puit. Algteadmisi metsatöödest.
Põhikooli- ja gümnaasiumiõpilastele
Aastaringselt
- **Päikeseretk** – Päike – elu alus Maal. Taimed kui päikeseenergia kogujad. Aineringe ja energiavoo lastepärane käsitus.
Algklasside õpilastele
Mai – oktoober
- **Pilt minu loodusretkest** – Looduselamuste jäädvustamine loominguga. Loodusretke käigus õpitakse tundma metsaelustikku ja kogutakse materjali taiese valmistamiseks.
Kõigile huvilistele
Aprill – oktoober

- **Sagadist Lahemaad avastama*** – Lahemaa looduse ja kultuuriga tutvumist alustatakse Sagadi mõisas ja metsamuuseumis. Teel Tsitresse (~ 50 km) võib külastada Ilumäe kalmistut, Tandemäe kivikirstkalmeid, Nõmmeveski juga ja Kolga mõisa. Tsitre vanas, mererannani ulatuvas pargis on tähistatud Puude rada, kus looduskooli töölehtede abil saab nuputada ja teadmisi koguda.
4. – 9. klassi õpilastele
Mai – oktoober

Kõigi programmide käigus või lõpus saab teha lõket ja pidada piknikku, õppides sealjuures looduses sobilikult käituma. Kasutame lõkkeplatse Sagadi pargis (kuni 20-liikmelisele rühmale) ja Oandu telkimisplatsil (3 km Sagadist).

TÄIENDKOOLITUS ÕPETAJATELE JA HUVILISTELE:

- **Keskkonnateema kooli õppekavas** – Kogemuslik õpetus, kuidas käsitleda keskkonnateemat kooli õppekava üldosas ja ainekavades. Käsitletakse keskkonnapäeva korraldamist koolis, keskkonnateema integreerimist erinevatesse õppeainetesse, meeskonnatööd.
Koolide meeskondadele, ainesektsioonidele
Aastaringelt tellimisel
- **Loodus ja looming** – Loodusest kogutud muljete ja materjali muutmine kunsti-teoseks. Vastavalt tellimusele punutiste, taimeseadete, seenepaberi jms valmistamine, seentega värvimine.
Kõigile huvilistele
Aastaringelt, seenepaberi valmistamine septembris
- **Looduse vahendamine** – Elamusliku loodusretke korraldamise õpetus. Kursuse käigus viiakse läbi praktilised harjutused looduse vahendamiseks ja videotreening. Looduse vahendamine on uus vaatenurk loodusgiidi tööle. Püütakse anda juhtnööre, kuidas panna inimesi huvituma looduse salapärasusest. Uuritakse võimalusi sisukalt töötada erinevate sihtgruppidega, omandatakse uusi meetodeid loodusega sinasõbraks saamisel.
Loodusretkede juhendajad, loodusgiidid, õpetajad
Aastaringelt tellimisel

Esitatud on valik programmide ja kursustest.

* juhendajaga programmile lisaks “seljakotiprogramm”

** venekeelne “seljakotiprogramm”

KESKKONNAHARIDUSE INFOKESKUS

Sagadi infokeskus on RMK Sagadi looduskoolis tegutsev keskkonnahariduslikku infot koguv, süstematiseeriv ja vahendav üksus.

Infokeskus on rajatud Hollandi-Eesti keskkonnaharidusprojekti Tuulik raames. Projekti finantseerivad Hollandi välisministeerium (programm Matra), Eesti haridus-ministeerium ja Keskkonnainvesteeringute Keskus.

SAGADI INFOKESKUSE KOOSSEISU KUULUB:

- keskkonna- ja loodushariduslik raamatukogu,
- keskkonnahariduslikud õppematerjalid ja -vahendid,
- arvutitöökoht-internetipunkt,
- Interneti kodulehekülg.

Infokeskuse sihtrühmaks on eelkõige üldhariduskoolide õpetajad, õpilased ning loodus- ja keskkonnaharidusspetsialistid.

Infokeskuse materjalide kasutamine on eelpool nimetatud sihtrühmadele tasuta.

Sagadi looduskoolis asub RMK teabepunkt.

Sagadi, Vihula vald, 45402 Lääne-Viru maakond

Telefonid: (032) 58 881, 051 37 405, 050 76 485

E-post: tiina.reintal@rmk.ee, asta.tuusti@rmk.ee